

Остапчук А.Ю.

студентка,

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Рабовська С.Я.

кандидат юридичних наук, доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ЗНАЧЕННЯ СВІДОЦТВА ПРО ПРАВО НА СПАДЩИНУ

Правова природа свідоцтва про право на спадщину має важливе значення для нотаріального процесу, оскільки оформлення спадкових прав осіб здійснюється шляхом видачі їм свідоцтва про право на спадщину. Ця нотаріальна дія має вплив на динаміку спадкових правовідносин, а в окремих випадках свідоцтво про право на спадщину є підставою для реєстрації успадкованого майна і, відповідно, виникнення у спадкоємця права власності на нього.

Метою дослідження зазначеної теми є детальне вивчення правової природи та значення свідоцтва про право на спадщину. У сучасних умовах науковцями розроблена значна кількість підходів до визначення природи свідоцтва про право на спадщину, які значною мірою відрізняються один від одного. Багатоманітність існуючих підходів зумовлена багатогранною структурою поняття та його функцією, що полягає у посвідченні законності переходу права власності на майно від спадкодавця до спадкоємців і є підставою для закріплення цього права за останніми.

Свідоцтво про право на спадщину є не звичайним документальним підтвердженням права власності, а вважається документом, який посвідчує право, що закріплює презумпцію правомірності набуття його володільцем права власності.

Свідоцтво по право на спадщину, з точки зору своєї правової природи і значення є:

- актом державного управління, оскільки видача його віднесена до компетенції органів нотаріату, діяльність яких покладена в основу визнання державою права особи на спадщину;

- документом, тобто з формального боку змістовні характеристики діяльності нотаріуса знаходять відображення в тексті свідоцтва, реквізитні складові якого є гарантією прав осіб, на ім'я яких свідоцтво видається і спадкові права яких ним оформлюються. Свідоцтво про право на спадщину є документом, який існує тільки у визначеній законом формі;

- засобом охорони цивільних прав осіб, за допомогою якого встановлюються часові межі спадкового процесу (фіксується суб'єктний склад осіб, які беруть участь у спадкуванні, та часток їх участі у спадкуванні, не допускається відчуження успадкованого майна до закінчення строку на прийняття спадщини);

- юридичним фактом, оскільки змінює юридичну сторону спадкових правовідносин;

- нотаріальним актом, тобто його посвідченням закінчується відповідне нотаріальне провадження;

- легітимаційним документом, який виконує при цьому презентаційну функцію: свідоцтво є для всіх інших суб'єктів доказом вважати спадкоємцями померлого тільки вказаних у ньому осіб;

- правостановлюючим документом, який офіційно і безспірно підтверджує наявність права власності на майно, що переходить у спадщину;

– правоперетворюючий або правоприпиняючий акт, у тих випадках, коли свідоцтво фіксує відмови від прийняття спадщини, розподіли спадкового майна, зміни черговості у спадкуванні [1].

Кількість зазначених підходів до визначення свідоцтва про право на спадщину через його правову природу і значення підтверджує позицію стосовно багатогранності зазначеного поняття. Фактично, нотаріус при видачі свідоцтва про право на спадщину одночасно підтверджує наявність у особи права на спадкування, що полягає у легітимності участі особи в спадковому процесі, формальну правомірність прийняття спадкоємцем спадкової маси та право на спадкове майно.

Юридичне значення свідоцтва про право на спадщину та процесуального порядку його видачі полягає у тому, що:

1) воно є свідченням законності переходу права власності на майно від спадкодавця до спадкоємців і є підставою для закріплення цього права за останніми;

2) процесуальний порядок видачі свідоцтва про право на спадщину надає можливість встановити інших спадкоємців за законом, а також провести розподіл спадкового майна;

3) передбачений законом шестимісячний термін для прийняття спадщини не дає права відчуження раніше строку спадкового майна [2].

Окрім того, правова природа свідоцтва про право на спадщину має практичне значення, яке полягає у визначенні норм, які можуть бути застосовані для визнання такого свідоцтва недійсним. Враховуючи особливості суб'єктного складу осіб, що мають право отримати свідоцтво про право на спадщину, та відсутність такої ознаки правочину як наявність вільного волевиявлення на його вчинення, вбачається очевидний висновок про те, що свідоцтво про право на спадщину не є правочином.

Як результат, при визнанні свідоцтва про право на спадщину недійсним не слід застосовувати загальні положення про правочини, що передбачені Цивільним кодексом України. Водночас, стаття 1301 Цивільного кодексу України передбачає можливість визнання в судовому порядку недійсним свідоцтва про право на спадщину [3]. Більше того, у свідоцтво про право на спадщину може бути внесено зміни на підставах та в порядку, передбачених нотаріальним законодавством, або за рішенням суду.

Підсумовуючи, визначення правової природи свідоцтва про право на спадщину має теоретичне та практичне значення у діяльності нотаріуса.

Теоретичний аспект полягає у підтвердженні наявності у особи права на спадкування, що полягає у легітимності участі особи в спадковому процесі, а практичний в свою чергу спрямовує на правильне визначення норм законодавства, які можуть бути застосовані до такого свідоцтва.

Список використаних джерел:

1. Бондарева М. В. Сутність свідоцтва про право на спадщину // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 124–125.
2. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Нотаріат в Україні. Теорія і практика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – К.: А.С.К., 2001. – С. 418.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>